

a+b

kenniscentrum

voor emancipatie en participatie

**De Hindostaanse
gemeenschap in
Nederland: wordt
het niet eens tijd
om te praten?**

**De Hindostaanse gemeenschap in Nederland:
wordt het niet eens tijd om te praten?**

Colofon

© ACB Kenniscentrum, 2010

Auteur: Mark Bouman
M.m.v. Thea van Neerbos en Rénie van der Putte
Vormgeving: Mik Design te Haarlem

Organisatie expertmeeting: Mark Bouman en Thea van Neerbos

Gedeelten van deze uitgave mogen voor intern gebruik worden gekopieerd, mits daarbij de bron wordt vermeld.

Deze publicatie is tot stand gekomen met financiële ondersteuning van de Provincie Noord-Holland.

Inhoud

		Colofon	1
		Inleiding	3
	1	DE HINDOSTAANSE GEMEENSCHAP IN NEDERLAND: Achtergrond en feiten	5
	1.1	Herkomst	5
	1.2	Cultuur	5
	1.3	Opvoeding	8
	1.4	Identiteitsontwikkeling	11
	1.5	Eer en eigenwaarde	13
	1.6	Huiselijk en eergerelateerd geweld	14
	2	DE HINDOSTAANSE GEMEENSCHAP IN NEDERLAND: De expertmeeting	18
	2.1	Schaduwzijden van het Hindostaanse succes in Nederland	18
	2.2	De Hindostaanse werkelijkheid	19
	2.3	Discussie	20
	2.4	Actiepunten	23
	2.5	Werkgroep	24
	3	Conclusies	25
		Geraadpleegde literatuur	26

Hindostanen vormen een migrantengroep die tegelijk hecht is en succesvol geïntegreerd. Zo is het beeld, zo zijn ook de feiten.

De Hindostaanse gemeenschap is eigenlijk vrij onzichtbaar en komt zelden of nooit (negatief) in het nieuws. Zij spreken de Nederlandse taal uitstekend, scoren opvallend goed in het onderwijs en zijn meer dan gemiddeld succesvol op de arbeidsmarkt en als ondernemers. Zij zijn veelal hoogopgeleid en hebben een stevige economische en maatschappelijke positie. Materieel gaat het hen voor de wind wat zich ondermeer vertaalt in een relatief hoog percentage woningbezitters.

Ondanks dit beeld van maatschappelijk en zakelijk succes zijn er in toenemende mate signalen die er op duiden dat niet alles rozengeur en maneschijn is. Het lijkt er steeds meer op dat voor dit succes een hoge prijs wordt betaald. De belangrijkste en meest schokkende indicatie hiervoor is het opvallend hoge aantal zelfdodingen en zelfmoordpogingen onder deze groep, zowel onder mannen als vrouwen.

Uit verschillende onderzoeken blijkt dat Hindostaanse meisjes en vrouwen anderhalf keer vaker zelfmoordpogingen ondernemen dan autochtone meisjes en vrouwen¹, terwijl Hindostaanse mannen (van alle leeftijden) beduidend vaker dan autochtone mannen door zelfdoding om het leven komen². Daarnaast komen bij hulpverlenende instellingen vaker meldingen door Hindostaanse vrouwen binnen van mishandeling en seksueel misbruik³. Deze zelfdodingen en zelfmoordpogingen lijken erop te wijzen dat het Hindostaanse familieleven onder meer spanningen en destructieve krachten gebukt gaat dan men op het eerste oog zou denken. Waar komen deze spanningen vandaan, hoe zien deze eruit en hoe destructief kunnen deze zijn? Waar liggen de mogelijkheden om deze om te buigen?

Opbouw van de publicatie

Deze publicatie bestaat uit drie hoofdstukken.

Het eerste hoofdstuk behandelt de achtergrond, de positie en de algemene problematiek van de Hindostaanse gemeenschap in Nederland. Ook komen de fenomenen eer, eigenwaarde, en huiselijk en eengerelateerd geweld aan de orde. Dit deel is tot stand gekomen op basis van literatuuronderzoek.

Hoofdstuk 2 is de weergave van de expertmeeting die is gehouden op 10 november 2010.

Hierna zijn er de conclusies (hoofdstuk 3).

Tot slot vindt u de literatuurlijst.

-
- 1 Zie:
 - Bergen van, D., *Suïcidaal Gedrag van Jonge Migranten Vrouwen in Nederland. Een Vergelijkende Studie op Basis van Ethniciteit*. Vrije Universiteit. Juni 2009.;
 - Garssen, J. & Van der Meulen, A., *Overlijdensrisico's naar Herkomstgroep: Daling en Afnemende Verschillen*. Centraal Bureau voor de Statistiek. Den Haag. 2008.
 - Schudel, W.J., Struben, H.W.A. & Vroom-Jongerden, J.M., *Suïcidaal gedrag en etnisch culturele afkomst in Den Haag*. Epidemiologisch Bulletin, 33. 1998.
 - 2 Garssen, M.J., Hoogenboezem, J., Kerkhof, A.J., *Zelfdoding onder Nederlandse Surinamers naar Ethniciteit*. Uit: tijdschrift voor psychiatrie 49(2007)6.
 - 3 Seminar *Komt huiselijk geweld onder Hindostanen voor?* Conferentieverlag, 17 maart 2010. GGD Rotterdam-Rijnmond.

Hindostanen en hindoestanen

In deze publicatie gebruiken we de naam *Hindostanen* om de etnische groep aan te duiden.

Wanneer we *hindoestanen* schrijven, doelen we op de religieuze aanhangers van het hindoeïsme, die samen met onder andere moslims, christenen en atheïsten deel uit maken van de Hindostaanse gemeenschap.

1 DE HINDOSTAANSE GEMEENSCHAP IN NEDERLAND: Achtergrond en feiten

1.1 Herkomst

Vrijwel alle Hindostanen in Nederland hebben hun roots in Suriname en India. Hun voorouders trokken aan het eind van de negentiende of het begin van de twintigste eeuw vanuit het noorden van India naar Suriname om daar als contractarbeiders op de plantages te werken. Na afloop van de contractperiode besloten velen van hen om in Suriname te blijven en daar een bestaan op te bouwen. Halverwege de vorige eeuw, in de aanloop naar de onafhankelijkheid, bestond ongeveer 35% van de Surinaamse bevolking uit Hindostanen. Rond de onafhankelijkheid van Suriname (1975) begonnen zij echter in groten getale naar Nederland te trekken, onder andere vanwege politieke en raciale spanningen en de economische malaise. Tegenwoordig woont ongeveer de helft van de Surinaamse Hindostanen in Nederland. Het gaat daarbij om rond de 160.000 personen. Meer dan de helft van deze gemeenschap is woonachtig in de omgeving van Den Haag en Rotterdam.

Voor de Hindostanen die in de jaren '70 emigreerden was Nederland een onbekend land, en een samenleving die heel anders was dan zij gewend waren. Voor velen was de overgang een ware cultuur 'shock'. Niet verwonderlijk dan ook dat men bij elkaar bleef, de veiligheid van de eigen gemeenschap zocht en koesterde en zich sterk vastklampte aan de eigen religie en cultuur.

Nog steeds is de Hindostaanse gemeenschap in het algemeen zeer hecht, is de saamhorigheid groot, zijn religie, cultuur, gezin, taal, India en Suriname sterke bindende factoren en is de sociale controle hoog. Nog steeds ook wordt veelal binnen de eigen gemeenschap getrouwd.

1.2 Cultuur

Groeps cultuur

De traditionele Hindostaanse cultuur is bij uitstek een collectieve cultuur – een 'wij-cultuur' – zoals dat voor de meeste culturen in de wereld geldt. Binnen dergelijke groepsgerichte culturen geldt in het algemeen de impliciete boodschap dat je alleen als onderdeel van de groep iets en iemand bent. De waarden en normen zijn gebaseerd op het collectieve en het belang van het collectief. Het collectief stelt de norm en de regels en bepaalt in hoge mate of iemand goed of verkeerd doet. Mensen worden eigenlijk niet geacht zelf na te denken over goed en fout, dat doet de groep voor hen.

Van de leden van de groep wordt verwacht dat ze de waarden en normen van de gemeenschap boven hun individuele belangen stellen. Van alle leden wordt loyaliteit verwacht en wie zich niet aan de groeps codes houdt, wordt gecorrigeerd, gestraft of loopt kans uitgesloten te worden.

Sociale controle is een cruciaal en integraal element van een collectieve cultuur. Mensen letten op elkaar en houden in de gaten of iedereen de regels van de gemeenschap eerbiedigt. Iedereen voelt zich gemachtigd om anderen aan te spreken op verkeerd gedrag. Alleen al de perceptie van verkeerd gedrag kan de loyaliteit aan de groep in twijfel trekken. Dit betekent dat roddel een zeer belangrijk middel is om loyaliteit af te dwingen.

Binnen de traditionele Hindostaanse cultuur bepaalt de vraag 'Hoe denkt de familie, hoe denkt de gemeenschap' – of in het Hindostaans: “manai ka boli” (wat zullen mensen wel niet zeggen)? – in belangrijke mate het individuele denken en handelen van de leden van de groep. De leden groeien met dit groepsdenken en deze groepscontrole op en geven de meegekregen waarden en normen automatisch door aan de eigen kinderen.

Een belangrijk element binnen deze cultuur is verder dat de groep een hiërarchische structuur kent op basis van anciënniteit (leeftijd). Het respect voor de ouders en grootouders binnen de Hindostaanse gemeenschap is zeer groot. Zij worden gezien als de belichaming van het onderlinge respect en de culturele en religieuze beleving.

Schaamte- en zwijgcultuur

Voor de meeste collectieve culturen geldt dat deze tevens schaamte- en zwijgculturen zijn. Dat geldt ook voor de traditionele Hindostaanse cultuur. In collectieve culturen zijn seksuele behoeften in de regel aan strenge externe controle onderhevig. Maagdelijkheid van meisjes en seksualiteit van vrouwen vallen onder het beheer van de mannelijke collectiviteit. Schaamteculturen zijn ook zwijgculturen. Het zwijgen is een collectieve noodzaak; het beschermt de gemeenschap omdat 'beschamende' gebeurtenissen verregaande gevolgen kunnen hebben voor het sociale leven.

Seksualiteit is de spil en tegelijk de achilleshiel van de cultuur. De norm en het verwachtingspatroon in deze zijn dan ook extreem. Het wordt van essentieel belang geacht dat een meisje 'ongeschonden' trouwt. Aan die verwachting zijn voor de familie elementen van prestige en status verbonden.

Van een vrije partnerkeuze is over het algemeen nauwelijks sprake. De druk om te trouwen binnen de eigen gemeenschap is vaak groot, de instemming van ouders meestal een essentiële voorwaarde. Over seksualiteit wordt echter vooral gezwegen.

Het zwijgen beperkt zich evenwel niet tot het domein van de seksualiteit. Ook binnen de relatie tussen man en vrouw gaat het zwijgen in de regel gewoon door. Zoals vrijwel alle collectieve culturen is ook de traditionele Hindostaanse cultuur allesbehalve een 'praatcultuur'. Het is ook geen 'gevoelscultuur'. In collectieve culturen is men doorgaans primair gericht op gedrag en niet op gevoel. In een relatie, maar ook daarbuiten, handelen mannen en vrouwen veelal vanuit verwachte rollen en stellen deze rollen liever niet ter discussie, laat staan dat ze er kritiek op uiten. Dit is veilig en voorspelbaar, gevoel is dat niet. Zo ontstaat een situatie waarbij men eigenlijk niet bij elkaar terecht kan met eventuele problemen; vaders niet, moeders niet, zoons en dochters niet. Problemen zijn niet bespreekbaar, sterker nog, ze dienen gewoon niet te bestaan. Problemen zijn een smet op het imago en de goede naam van de familie en horen dus onder geen beding bekend te raken.

Met emoties kan maar beter heel voorzichtig worden omgegaan. Probleem daarbij is dat die emoties er natuurlijk wel gewoon zijn, en dat ze er op een of andere manier 'uit' moeten. De 'oplossing' is dan dat deze emoties worden omgezet in schaamte en schuldgevoel, waardoor ze in plaats van bevrijdend alleen maar verstikkend werken. Schaamte is er altijd en overal. Voor mannen is er de geaccepteerde uitweg van destructie, in de vorm van woede, geweld en alcohol. Voor vrouwen is er de optie van voortdurend schuldgevoel.

Prestatiecultuur

Kenmerkend en onderscheidend voor de Hindostaanse cultuur is een sterke focus op maatschappelijk succes en de vertaling daarvan in materiële welvaart. Zoals gezegd onderscheiden Hindostanen zich in het algemeen door een sterk ontwikkelde drang naar prestaties. Zij leggen zichzelf daarbij vaak zeer hoge verwachtingen op ten aanzien van opleiding, beroep en zakelijk succes en klampen zich stevig vast aan het beeld van een ‘standaard’ succesvol bestaan: hard werken, studeren, gelukkig trouwen en kinderen krijgen. Minder dan dat is nauwelijks acceptabel. Met maatschappelijk ondermaats presteren zet je immers niet alleen jezelf maar ook je familie te kijk.

Het is waarschijnlijk dat deze ver doorgevoerde prestatiecultuur mede gevoed wordt door de migratie-geschiedenis. Een bewustzijn van datgene waar in het verleden gebrek aan was – met name onderwijs en materiële welvaart – lijkt zich te hebben vertaald in een fixatie dat de volgende generatie het steeds weer beter moet doen dan de vorige. Dit beter doen dan je ouders ontaardt daarbij al snel tot een chronisch tegen elkaar opbieden met materiële welvaart. In deze allesoverheersende wedijver om zichtbaar succes is weinig ruimte voor warmte en geborgenheid.

Van jongeren wordt niet alleen verwacht dat zij de sociaal-economische positie van hun ouders weten te overtreffen, zij worden daar ook zonder meer op afgerekend. Dit leidt in het dagelijks bestaan tot een zeer grote prestatiedruk die op geen moment afgeschud lijkt te kunnen worden.

Gedragscodes

Zoals vastgesteld draait het in de traditionele Hindostaanse cultuur primair om gedrag, rollen en codes (normen en waarden). De volgende codes kunnen worden onderscheiden:

Algemeen

Collectieve cultuur:

- Hindostanen zijn streng onderling
- Familiennaam is belangrijk
- Mannen en vrouwen worden niet geacht zelfstandig te denken, de hiërarchie denkt
- Loyaliteit aan de eigen cultuur en hiërarchie
- Voor ouders zorgen (vooral mannen)

Schaamte- en zwijgcultuur:

- Mannen en vrouwen moeten onbevlekt/ongeschonden door het leven gaan
- Naarmate kinderen ouder worden, worden zij aan strengere regels onderworpen
- Gezichtsverlies vrouwen indien schending maagdelijkheid
- Gezichtsverlies mannen indien schending maagdelijkheid vrouw/dochter
- Andere gedragsregels voor jongens en meisjes
- Vader kiest partner (geldt voor meisjes en jongens)
- Direct na studie trouwen (meisjes)
- Huwelijk moet kinderen opleveren
- Geen relatie voor huwelijk, niet samenwonen
- Lage status voor weduwen en gescheiden vrouwen
- Wegstoppen emoties, oppotten naar uitbarsting (geweld, zelfmoord, alcohol)

Prestatiecultuur:

- Je moet jezelf niet kwetsbaar opstellen want dan ben je zwak
- Studeren en presteren
- Aanzien belangrijk in studie en werk (advocaat, dokter etc.)
- Materiële welvaart belangrijk; men spreekt elkaar op materieel succes aan
- Gezichtsverlies bij mannen indien onvoldoende maatschappelijk succes
- Angst voor mislukken, falen, niet voldoen aan gestelde verwachtingen

Bollywood films spelen een niet onbelangrijke rol bij het internaliseren en bestendigen van deze codes. Naast dat je wordt meegenomen in sprookjesachtige liefdesverhalen en meeslepend drama, wordt je als kijker tevens subtiel en minder subtiel herinnerd aan de regels van de Hindostaanse cultuur. De sympathie en heldenstatus ligt vrijwel zonder uitzondering bij degene die de familie alsmede respect en dienstbaarheid boven alles stelt. Voor zichzelf kiezen en daarmee de familie teleurstellen is daarentegen een zekere weg naar verdoemenis.

Opmerking

In het voorgaande is de traditionele Hindostaanse cultuur in zijn authentieke c.q. meest scherpe vorm beschreven. Dat anno 2010 enkele scherpe kantjes enigszins afgesleten zullen zijn, lijkt echter aannemelijk.

Verder is het belangrijk om op te merken dat deze traditionele cultuur zeker niet op alle Hindostaanse families en personen in Nederland betrekking heeft. Natuurlijk is er een niet onaanzienlijke groep die er een niet-traditionele leefstijl op na houdt. Voor sommigen geldt dat zij dusdanig 'vernederlandst' zijn dat de traditionele cultuur nauwelijks meer relevant voor hen is. Anderen hebben de confrontatie aan moeten gaan om uiteindelijk hun eigen weg te kunnen gaan.

Dat ook binnen de Hindostaanse gemeenschap in Nederland sprake is van verschillende opvattingen en stromingen, van traditioneel tot liberaal en 'westers', neemt evenwel niet weg dat de traditionele cultuur voor de meeste Nederlandse Hindostanen een dagelijkse relevantie heeft.

Nog steeds is de traditionele cultuur zonder meer dominant en vormt deze cultuur het primaire referentiekader voor een groot deel van de Hindostaanse gemeenschap in Nederland.

1.3 Opvoeding

Achtergrond

In Suriname werd en wordt de bemoeienis van de familie bij de opvoeding als positief ervaren. Daar waren (en zijn) zelfs de burens opvoeders van je kinderen. Door migratie verdween het grootgezin als eenheid voor opvoeding. De ouders stonden er ineens alleen voor, en dat in een vreemd land met een zeer afwijkende cultuur. Opvoeden in Nederland was voor veel Hindostaanse ouders dan ook complex en problematisch. Daardoor wisten ouders niet goed hoe ze hun kind in de Nederlandse samenleving moesten opvoeden. Deze onzekerheid resulteerde er in dat zij naar de veiligheid van de eigen cultuur teruggrepen en de controle over hun kinderen, maar vooral de dochters, verscherpten.

Daarbij kwam dat de overgang naar Nederland ook vaak huwelijksspanningen met zich meebracht waardoor de ouders relatief veel met zichzelf en elkaar bezig waren, en minder tijd voor het kind hadden. Door migratiegerelateerde gezondheidsproblemen van de ouders kregen kinderen (met name dochters) bovendien vaak al op jonge leeftijd zorgtaken voor familieleden toebedeeld.

Nog steeds hebben veel Hindostaanse ouders weinig tijd en werkelijke aandacht voor hun kinderen. En als de kinderen echt om emotionele aandacht vragen zal een deel van de ouders eerder de pandit of imam inschakelen dan dat zij zelf het gesprek aangaan.

Wat opvalt is dat de familiebemoeienis in Nederland van karakter lijkt veranderd. Waar in Suriname de (opvoedende) rol van de familie als belangrijk en constructief werd aangemerkt, lijken de familiebemoeienissen in Nederland vaak door jaloezie en afgunst gevoed en daardoor negatief uit te pakken. Familieconflicten komen hier meer voor dan in Suriname.

Dit heeft weer consequenties voor de opvoeding. Door de familieconflicten is ook de eer van het gezin / de familie kwetsbaar. En waar de eer van de familie in het geding kan komen, zullen ouders in de regel strenger gaan optreden naar de kinderen.

Uitgangspunten

Vanuit de cultuur staan drie uitgangspunten centraal in de traditionele Hindostaanse opvoeding:

- De kinderen worden opgevoed conform de eigen cultuur, en wel tot loyale leden van de groep en uitvoerders van de codes van de groeps cultuur.
- De eer van de familie vereist dat de kinderen ongeschonden door het leven gaan. Dochters dienen hoe dan ook seksueel ongeschonden te trouwen.
- Van de kinderen wordt verwacht dat zij de sociaal-economische positie van hun ouders overtreffen.

Opvoedingsstijl

Voor de opvoeding in collectieve schaamteculturen is kenmerkend dat deze primair in familieverbanden plaatsvindt en dat de relatie van kinderen met hun ouders, en met name de vader, doorgaans formeel van karakter is en gericht op *gehoorzaamheid*. Het systeem van opvoeding is in vergelijking met de tegenwoordige westerse opvoeding *autoritair* en gebaseerd op een directe uitoefening van controle / macht.

De doelstelling van de opvoeding is ook een andere: waar de opvoeding binnen de westerse samenleving tot zelfstandigheid moet leiden, is de opvoeding binnen collectieve culturen vooral bedoeld om gehoorzaamheid, respect en behulpzaamheid ten opzichte van volwassenen te leren. Anders dan de westerse opvoeding, is deze opvoeding niet gericht op het ontwikkelen van *autonomie*, maar juist op het ontwikkelen van *conformiteit*.

Een cruciaal aspect van deze wijze van opvoeden is dat deze is gebaseerd op het etaleren van dwingend gedrag door de ouders. Dit dwingend gedrag komt er op neer dat ouders kinderen bij ongewenst of irriterend gedrag primair verbaal, fysiek of mentaal straffen (verwijten, uitschelden, kleineren, berispen, negeren, slaan) en dat deze bestraffende reacties heel snel en heel vaak worden gegeven. Wat vrijwel ontbreekt bij dwingend gedrag zijn reacties gericht op het aan de hand van uitleg en begrip verbaal stimuleren van ander gedrag bij het kind of op het belonen en prijzen van het kind bij gewenst gedrag.

Dit aspect heeft tal van vergaande consequenties voor de identiteitsontwikkeling van kinderen, hun communicatieve en assertieve vaardigheden en hun gedrag als adolescent.

Ook Hindostaanse ouders houden er in het algemeen een autoritaire opvoedingsstijl op na en hechten in de opvoeding vooral veel waarde aan het leren hanteren van regels. De belangrijkste opvoeding- doelen die zij voor ogen hebben, zijn op het rechte pad blijven en eerlijkheid, gevolgd door verantwoordelijkheid dragen. Belonen van kinderen komt zelden voor – en als het voorkomt, dan met speelgoed en niet met een ‘goed zo’ schouderklopje – straffen des te meer.

Kinderen en jongeren worden bovendien vaak met lichamelijk geweld geconfronteerd, wat binnen de eigen cultuur in hoge mate wordt geaccepteerd. Fysieke straffen zijn voor de ouders geoorloofde opvoedingsinstrumenten.

Communicatie met de kinderen

De traditionele Hindostaanse cultuur is geen onderhandelingscultuur. Ouders praten niet of nauwelijks met hun kinderen maar geven opdrachten en commanderen. Op het weerwoord van kinderen wordt door ouders veelal hard opgetreden. Over wat een kind zou willen wordt in principe niet gesproken, en over gevoelens al helemaal niet. De ouders kunnen hun eigen gevoelens vaak al moeilijk onder woorden brengen, laat staan dat zij (kunnen) reageren op de gevoelens van hun kinderen.

Dus als er echt met een kind gepraat moet worden, zullen ouders al snel een pandit of imam inschakelen in de hoop dat deze met een bezwerende formule de problemen laat verdwijnen. Voor kinderen biedt deze interventie geen enkele soelaas. Hun emoties en problemen worden niet serieus genomen, maar bezworen.

‘Ik zou blij zijn als mijn moeder me een keer een aai over mijn bol gaf en me zou vragen hoe het op school gaat’, aldus de jongen. Hij had geprobeerd er met zijn ouders over te praten maar kreeg de reactie ‘Ik werk toch hard voor jullie?’⁴.

Vaders en moeders

Binnen het Hindostaanse gezin staat de vader onomstreden bovenaan in de hiërarchie. Zowel echtgenote als kinderen hebben hem te gehoorzamen. Hindostaanse vaders zijn ook vaak geneigd zich op te stellen als de baas in huis en iemand waar je ontzag voor moet hebben en soms ook bang voor moet zijn.

Als het om de opvoeding binnenshuis gaat speelt de vader echter een secundaire rol. Moeders zijn de spil van het gezin, en staan centraal in de opvoeding. Vaders ‘vermoeien’ zich liever niet met allerlei moeilijke vragen rond de opvoeding en spreken zich daar ook niet graag over uit. Zo dragen zij ook geen verantwoordelijkheid wanneer zaken fout lopen.

Het zal duidelijk zijn dat de onderlinge verhouding tussen vaders en moeders en hun rolverdeling in de opvoeding samenhangt met de mate van emancipatie van beide ouders. Ouders die uit een gezin komen waarin traditionele man- vrouwopvattingen minder relevant waren of die zichzelf nadien gemancipeerd hebben, zullen deze emancipatie meenemen in de opvoeding van hun kinderen.

Jongens/meisjes

Zowel jongens als meisjes worden in het algemeen met strakke regels en veel verboden opgevoed. Niettemin worden jongens minder strak gehouden dan meisjes, zij genieten meer vrijheid.

Naarmate zij opgroeien krijgen jongens een belangrijke familietaak toebedeeld: hun zusters 'beschermen' en de familie eer hoog houden. Daarmee worden zij tot partner van vader gepromoveerd. Net als vader krijgen zoons de rol van bewaker van de familie.

Daar staat wel tegenover dat ouders vooral hun zoons een ongekende prestatiedruk opleggen. En ook zij worden geacht ongeschonden door het leven te gaan, en zich dus netjes aan alle regels en codes te houden. Niet alleen een bewaker dus, maar ook een eerzaam en succesvol burger.

De opvoeding van meisjes wordt grotendeels bepaald door het gegeven dat de maagdelijkheid van dochters de achilleshiel is van de vader. De eer van de familie schrijft dwingend voor dat een meisje ongeschonden trouwt. Zodra de meisjes de middelbare school verlaten, veranderen vader, broer EN moeder dan ook in fanatieke beschermers van haar maagdelijkheid. Welke rol de moeders daarbij binnenskamers spelen en hoe de moeder/dochter relatie hierin ingrijpt is niet geheel duidelijk. In ieder geval betekent het voor de meisjes dat zij vanaf dat moment nauwelijks een eigen leven meer (kunnen) leiden. Thuis worden zij kort gehouden. Contacten met de buitenwereld worden streng gereguleerd en gecontroleerd. Alleen uitgaan? Een mannelijke vriendenkring opbouwen? De vrijheden van de westerse cultuur consumeren? Uitgesloten! Wat zullen de mensen wel niet denken....

Tegelijkertijd worden ook meisjes geacht te studeren, het liefst rechten of medicijnen, en daar ook in uit te blinken. Maar als het tijd is om te trouwen zullen ouders niet alleen de selectie van de partner op zich wensen te nemen maar ook zonder meer verwachten dat een eventuele studie of baan wordt opgegeven en de opvoeding van de kinderen fulltime ter hand wordt genomen.

1.4 Identiteitsontwikkeling

Welke consequenties heeft deze cultuur en opvoeding voor de identiteitsontwikkeling van kinderen op weg naar hun volwassenheid? Wat doen de normen en codes van de collectieve zwijg- en schaamtecultuur en de typisch Hindostaanse prestatiecultuur met hen?

Vanzelfsprekend is hier geen eenduidig antwoord op mogelijk, aangezien ieder individu uniek is en op zijn/haar eigen wijze met omgevingsfactoren omgaat. Toch zijn er op basis van tot nu toe uitgevoerde onderzoeken zeker enkele gemene delers te benoemen. Met name uit de onderzoeken naar zelfmoordpogingen en zelfdodingen komt een aantal belangrijke observaties naar voren.

Om te beginnen is er het dagelijkse dilemma van het leven tussen twee culturen die elkaar vrijwel uitsluiten. Voor veel Hindostanen in Nederland zijn 'binnen' (thuis) en 'buiten' twee totaal verschillende werelden.

'Ik ken Hindostaanse ambtenaren die op het werk perfect aangepast zijn, maar thuis leven zij zoals veel Hindostanen een volledig op India georiënteerd leven. Zij kijken 's avonds niet naar de Nederlandse televisie, maar via de satelliet naar Bollywoodfilms. Zij zijn gewend aan het spelen van rollen.'⁵

Zij worden voortdurend heen en weer geslingerd tussen de verschillende normen en waarden waarin ze dag in dag uit verkeren. Hun dagelijkse leven is een spagaat tussen een socialisatie in een groepsgerichte cultuur en functioneren in een samenleving gericht op onbegrensde individuele vrijheid. Sommige jongeren gaan daar redelijk soepel mee om en laveren en schakelen zonder veel problemen tussen beide culturen. Niet zelden weten zij inventief te 'spelen' met de situatie waardoor deze hen weinig schade berokkend of zelfs voordeel en extra bewegingsruimte oplevert. Voor velen houdt de groepsgerichte socialisatie en de loyaliteit naar de ouders toe evenwel in dat ieder 'consumeren' van Nederlandse normen en waarden met een vergaand schuldgevoel gaat gepaard. Dit noodgedwongen leiden van een dubbelleven op basis van elkaar uitsluitende loyaliteiten kan niet anders dan negatief uitwerken op de identiteitsontwikkeling. Het is op zijn minst een gemankeerde setting voor de ontwikkeling van emoties en gevoelens van liefde, geborgenheid, vertrouwen en loyaliteit.

Is deze spagaat tussen twee culturen vooral verwarrend, de opvoeding en socialisatie in de eigen cultuur is bepalend voor de identiteitsontwikkeling. Zoals eerder gezegd, is een voornaam aspect van deze socialisatie dat de groep bepaalt en de hiërarchie handelt.

In het bijzonder voor vrouwen betekent dit een minimale zeggenschap over strategische levenskeuzen: keuzen voor of tegen een huwelijk, relatievorming, echtscheiding, seksualiteit, gezinsvorming, school, werk en bewegingsvrijheid. Een keuze over dit soort onderwerpen wordt sommige vrouwen al op zeer jonge leeftijd ontzegd, en het ontbreekt hen aan de vrijheid iets voor zichzelf te verlangen. Dit resulteert in veel gevallen in een totaal gebrek aan eigenwaarde, zeker als er daarbij ook nog sprake is van huiselijk geweld of seksueel misbruik.

Een opvoeding waarin (behoefte aan) liefde en eigenwaarde niet erg worden gekoesterd of gestimuleerd werkt bovendien niet mee aan het verhogen van het zelfbeeld. Een soms dagelijks gebukt gaan onder voortdurende bemoeizucht door familie en partner doet evenmin goed.

Veel Hindostaanse vrouwen ervaren een lage eigenwaarde en een gemis van verbondenheid en betekenisvolle sociale relaties in het gezin. Sommige vrouwen zien geen uitweg, worden depressief en / of gaan over tot een zelfmoordpoging.

5 Choeni, C., *Hindostanen zijn erg streng – voor zichzelf*. Interview in Parool. 6 september 2010.

Hindostaanse mannen lijken vooral te worstelen met het moeten voldoen aan hoge verwachtingen die hun familie heeft ten aanzien van opleiding, beroep en zakelijk succes. De combinatie van het beeld op te moeten houden van de ambitieuze, succesvolle en vooruitstrevende modelburger enerzijds en het in de regel niet kunnen en mogen praten over hun gevoelens, ook niet met hun partner, en in hun jeugd anderzijds, maakt dat zij niet goed voorbereid zijn op de omgang met frustraties. Indien zij gefrustreerd worden in hun ambities, kan impulsiviteit, alcohol- en drugsgebruik en agressie vrijkomen. Voor jonge Hindostaanse mannen lijkt te gelden dat identiteit en zelfrespect kwetsbaar zijn bij teleurstellingen⁶. Veel mannen leven onder het zwaard van Damocles van mogelijk onherstelbare reputatieschade door maatschappelijk falen. Deze druk kan leiden tot depressies, relationele spanningen, agressief gedrag richting partner en kinderen en een vlucht in alcoholisme. En als maatschappelijk falen werkelijk een feit is en de gestelde doelen niet langer realiseerbaar zijn of lijken, gaan sommige mannen zelfs zo ver dat zij zich tegen verdere desintegratie van de persoonlijkheid beschermen door zelfdoding.

1.5 Eer en eigenwaarde

Wat is eer? Algemeen gezegd ervaart iedereen eer, een persoonlijke eer. Men kan zich in zijn/haar persoonlijke eer aangetast voelen als men bijvoorbeeld het gevoel heeft onrecht te worden aangedaan of respectloos te worden behandeld.

Maar er bestaat ook een collectieve eer, traditioneel gesproken direct verbonden met het aanzien van de familie. In de Hindostaanse cultuur wordt deze eer aangeduid met *izzat*.

In deze collectieve variant houdt eervol zijn in: een goed en waardevol mens zijn. Niet alleen voor jezelf, maar juist ook voor anderen. Goed en waardevol ben je in en voor een gemeenschap, en je bent alleen goed en waardevol als de gemeenschap dat vindt.

Binnen deze collectieve eer zijn sekse en generatie bepalend voor de positie en rol die mensen innemen. De verhouding van meisjes en vrouwen tot het collectief is anders dan die van jongens en mannen, terwijl ook jongeren andere taken hebben met betrekking tot het beschermen van de eer dan volwassenen.

⁶ Garssen, M.J., Hoogenboezem, J., Kerkhof, A.J., Zelfdoding onder Nederlandse Surinamers naar Etniciteit. Uit: tijdschrift voor psychiatrie 49(2007)6.

In alle culturele varianten van collectieve eer wordt de maagdelijkheid van meisjes en seksuele trouw van vrouwen als een 'minimumvereiste' voor eervol zijn beschouwd. De trots van de man, de eer van de familie en de kuisheid van de vrouw zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. De eigenwaarde van mensen wordt feitelijk binnen deze drie-eenheid gedefinieerd en bepaald. Daarbij kan collectieve eer worden uitgesplitst naar een individuele waarde (gekoppeld aan de man) en een sociale waarde (gekoppeld aan de vrouw):

- De sociale 'eer' waarde van iemand is gekoppeld aan het zijn van een eervol familielid of partner. Hieronder valt ook de seksuele eer van de vrouw – bijvoorbeeld verlies van de maagdelijkheid, een buitenechtelijke relatie en ongeoorloofde zwangerschap. De sociale eer van familieleden en vrouwen in het bijzonder bepalen de individuele eer van de man.
- De individuele 'eer' waarde van een man: zijn persoonlijke aanzien in de vorm van status, macht en geld. Deze individuele eer van de man is afgeleid van het eervol gedrag van 'zijn' (vrouwelijke) familieleden.

In dit kader van eer en aanzien is de vrouwelijke kuisheid een minimumvereiste en kan een huwelijk met een goede partij worden aangemerkt als een maximum scenario.

Vanzelfsprekend ligt binnen de collectieve opvoeding een sterke nadruk op het aanleren van eer en het voorkomen van eerverlies. Veelgenoemde manieren om eer aan te leren zijn: vertellen over eer, kinderen kort houden, binnenhouden, opleggen van verboden, waarschuwen voor de mogelijkheid van roddel, vertellen van 'enge verhalen', inprenten van gevaren, dreigen met of toepassen van fysiek geweld, en het goede voorbeeld geven.

Zoals eerder gezegd en hierbij herhaald, gelden deze codes ten aanzien van eer zeker niet voor alle leden van collectieve culturen. Ook binnen de Hindostaanse gemeenschap maken mensen zich los van de traditionele cultuur en kiezen zij ervoor hun eigen weg en hun eigen opvattingen/ regels te volgen. Niettemin zijn deze noties van eer voor een groot deel van de Hindostaanse gemeenschap wel degelijk relevant en medebepalend voor hun denken en handelen.

1.6 Huiselijk en eegerelateerd geweld

Huiselijk geweld – algemeen

Huiselijk geweld is geweld dat in de privésfeer plaatsvindt, gepleegd door partners, ouders, kinderen, andere familieleden en huisvrienden. Huiselijk geweld kan fysiek, seksueel en psychisch van aard zijn, en omvat gedragingen als fysieke verwaarlozing, slaan, schoppen, vastbinden, anderszins pijn doen en/of verwonden, verkrachten, maar ook psychische verwaarlozing, intimideren, sociaal isoleren, vernederen, uitbuiten en manipuleren.⁷

‘Eergerelateerd geweld is elke vorm van geestelijk of lichamelijk geweld gepleegd vanuit een collectieve mentaliteit in een reactie op een (dreiging van) schending van de eer van een man of vrouw en daarmee van zijn of haar familie waarvan de buitenwereld op de hoogte is of dreigt te raken’ (definitie).⁸

Huiselijk en eergerelateerd geweld – onder Hindostanen

‘Izzat’ (eer) en ‘manai ka bolie’ (wat zullen de mensen zeggen) zijn sturende begrippen en factoren binnen de Hindostaanse cultuur. Het bezitten en behouden van eer is zeer belangrijk, en tegelijk erg breekbaar. Een verkeerde indruk of negatieve roddel kan immers genoeg zijn om deze eer te verspelen. En deze eer verspelen is wellicht de ergste ramp die een Hindoestaan kan overkomen.

Maar mag uit deze vergaande gevoeligheid voor eer ook de conclusie worden getrokken dat huiselijk en eergerelateerd geweld binnen de Hindostaanse gemeenschap welhaast voor moet komen? Op basis van de bovenstaande analyse kan het antwoord niet anders dan ‘ja’ zijn.

Want ga maar na: voor veel Hindostanen in Nederland is de traditionele cultuur het primaire referentiekader; een collectieve cultuur waarin het aanzien van de familie binnen de groep een dwingende ‘levensbehoefte’ vormt en ongeschondenheid en onbesprokenheid van vrouwen een minimum vereiste is. Een cultuur bovendien waarin posities en rollen (gedrag) bepalend zijn en gevoelens liefst zoveel mogelijk worden onderdrukt. Voeg daarbij een dwingende opvoedingsstijl waarbij de ouders gehoorzaamheid en conformisme afdwingen, alsmede een prestatieverwachting die het niet hebben van maatschappelijk succes en bijbehorende status als falen, en daarmee als onacceptabel en onbespreekbaar aanmerkt. Mag men realistisch verwachten dat binnen een cultuur waarin zoveel druk wordt opgelegd en zo’n strak keurslijf wordt opgedrongen en tegelijk zo weinig emotionele uitlaatkleppen worden geboden geen geweld plaatsvindt? Is huiselijk geweld geen waarschijnlijke uitlaatklep als emoties niet mogen worden uitgesproken?

Ook andere aspecten van collectieve schaamteculturen zoals de Hindostaanse kunnen vormen van geweld in de hand werken:

‘Als jongetjes opgevoed worden met de boodschap dat zij verantwoordelijk zijn voor de eer van hun zus en hun moeder, en dat hun gedrag hun eigenwaarde bepaalt, kan dat erg bedreigend zijn. Elke stap die zijn zussen, moeder, vrouw of dochters zetten, maakt dat hij zich schaamt. Want zijn gevoel van eigenwaarde als man hangt er vanaf. En hij zal ook deze emotie, het schaamtegevoel, onmiddellijk buiten zichzelf leggen. Deze door cultuurbepaalde ervaring van gedrag en identiteit past ook binnen daderprofielen van huiselijk geweld. Veel daders van huiselijk geweld leggen immers de schuld bij de ander’.⁹

Omvang van huiselijk geweld – signalen en cijfers

Resteert nog de beantwoording van de cruciale vraag: Hoe vaak komt huiselijk en eergerelateerd geweld binnen de Hindostaanse gemeenschap voor? Hoe omvangrijk is het verschijnsel?

8 Şimşek, J., Alle ogen op haar gericht - Eerwaak: Traditioneel geweld tegen Turkse vrouwen en meisjes. Uitgever: IOT.
9 Şimşek, J., Alle ogen op haar gericht - Eerwaak: Traditioneel geweld tegen Turkse vrouwen en meisjes. Uitgever: IOT.

Harde gegevens hierover zijn niet bekend en zijn ook moeilijk te achterhalen. Gericht kwantitatief onderzoek naar dit verschijnsel binnen deze specifieke groep is ook nog niet echt uitgevoerd.

Zoals gezegd gaat het om een gesloten gemeenschap; openlijk praten of externe hulp inroepen zal men zelden doen, aangezien dit al snel als individueel falen dan wel als 'de vuile was buiten hangen' wordt ervaren. Dan is zwijgen en lijden voor de meesten duidelijk te verkiezen. Voorzover huiselijk of eengerelateerd geweld voorkomt zal dit dan ook grotendeels onbekend en onopgemerkt blijven, zelfs voor de direct omgeving.

Dit betekent ondermeer dat meldingen van huiselijk of eengerelateerd geweld bij ASHG's of andere hulpverlenende instanties weliswaar als een indicatie kunnen worden aangemerkt, maar ook niet meer dan dat. Niettemin is het belangwekkend dat uit Rotterdams onderzoek uitgevoerd door onderzoekster Anita Nanhoe blijkt dat van alle meldingen die in 2009 bij het gemeentelijke Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld (ASHG) binnenkwamen 12% (697 meldingen) herleidbaar was naar personen van Hindostaanse afkomst. Neemt men in ogenschouw dat de Hindostaanse bevolking in Rotterdam e.o. op rond 30.000 personen wordt geschat, is dit een relatief hoog percentage.

De gemelde gevallen van huiselijk geweld konden als volgt worden uitgesplitst:
55 procent van de meldingen was geweld tussen man en vrouw. 28 procent betrof geweld tussen voormalige partners. Kindermishandeling maakte 10 procent uit van de meldingen. Daarnaast waren er nog meldingen van eengerelateerd geweld, mishandeling van ouders door hun eigen kinderen, mishandeling van 65-plussers en seksueel geweld. Onder de laatste noemer waren bijvoorbeeld twee gevallen van jeugdprostitutie. De leeftijd van de slachtoffers liep van jong tot oud.¹⁰

Toch zegt dit percentage volgens de onderzoekster waarschijnlijk meer over de bereidheid om het te melden dan dat het een waarheidsgetrouw beeld geeft van het aantal personen dat daadwerkelijk slachtoffer is van huiselijk of eengerelateerd geweld. Er is veel reden om aan te nemen dat het hierbij slechts om het topje van de ijsberg gaat.

Bij afwezigheid van harde en representatieve gegevens over huiselijk en eengerelateerd geweld wordt het interessant om af te gaan op andere signalen. Zoals in de inleiding genoemd is er wel veel statistisch materiaal bekend over zelfdodingen en zelfmoordpogingen in Nederland, en zijn deze cijfers in nader onderzoek uitgesplitst naar etniciteit. Hieruit komen schokkende resultaten voor de Hindostaanse doelgroep naar voren: zo blijken Hindostaanse vrouwen tussen 15 en 24 bijvoorbeeld anderhalf keer vaker zelfmoordpogingen te doen dan autochtone vrouwen in dezelfde leeftijdsgroep.¹¹

¹⁰ GGD Rotterdam-Rijnmond, Seminar Komt huiselijk geweld onder Hindostanen voor? Conferentieverlag .17 maart 2010.

¹¹ Bergen van, D., Suïcidaal Gedrag van Jonge Migranten Vrouwen in Nederland. Een Vergelijkende Studie op Basis van Etniciteit. Vrije Universiteit, Juni 2009; Schudel, W.J., Struben, H.W.A. & Vroom-Jongerden, J.M. , Suïcidaal gedrag en etnisch culturele afkomst in Den Haag , Epidemiologisch Bulletin, 33. 1998.

In een ander onderzoek wordt overigens een mogelijke verklaring hiervoor gezocht in de culturele overlevering ten aanzien van zelfmoord, zoals 'suttee' of zelfverbranding door weduwen in India. Deze culturele invloeden zouden een rol kunnen spelen bij de toepasselijkheid van zelfmoord voor Hindostaanse vrouwen als gedragsalternatief en daarmee drempelverlagend kunnen werken¹².

Ook Hindostaanse mannen 'scoren' wat dit betreft opvallend, en wel in negatieve zin. Zij blijken (los van de leeftijd) beduidend vaker door zelfdoding om het leven te komen dan autochtone mannen. De belangrijkste verklaring hiervoor wordt in het onderzoek gezocht in een ervaren wanhoop bij het niet kunnen realiseren van belangrijke levensdoelen dan wel voldoen aan (zelf) opgelegde verwachtingen.¹³

De optelsom van deze beide signalen, een toenemend aantal meldingen van huiselijk geweld door Hindostaanse slachtoffers bij het Rotterdamse ASHG en een relatief hoog percentage zelfdodingen en pogingen daartoe onder Hindostaanse vrouwen en mannen, maakt duidelijk dat de Hindostaanse gemeenschap in Nederland niet alleen maar hecht en succesvol is. Het lijkt er op dat deze groep in toenemende mate gebukt gaat onder spanningen die zich vertalen in grotendeels 'onzichtbaar' psychisch en fysiek geweld. In een cultuur die gekenmerkt wordt door zwijgen, het onderdrukken van emoties en het belang van status en eer, escaleren spanningen bijna onvermijdelijk in destructief gedrag. Zolang deze spanningen onbespreekbaar zijn en gevoelens tonen dan wel zich kwetsbaar opstellen als beschamend worden ervaren, is te verwachten dat deze destructieve krachten alleen maar verder zullen escaleren.

12 Bergen van, D., Suïcidaal Gedrag van Jonge Migranten Vrouwen in Nederland. Een Vergelijkende Studie op Basis van Etniciteit. Amsterdam, Vrije Universiteit, Juni 2009

13 Garssen, M.J., Hoogenboezem, J., Kerkhof, A.J., Zelfdoding onder Nederlandse Surinamers naar Etniciteit. In: Tijdschrift voor psychiatrie 49(2007)6.

2 DE HINDOSTAANSE GEMEENSCHAP IN NEDERLAND: De expertmeeting

Op 10 november 2010 vindt de expertmeeting 'DE HINDOSTAANSE GEMEENSCHAP IN NEDERLAND: wordt het niet eens tijd om te praten?' plaats.

De middag wordt bijgewoond door een dertigtal mensen, bijna allen van Hindostaanse afkomst. Velen zijn als professional werkzaam in de zorg, de hulpverlening of de wetenschappelijke sector. Anderen zijn gekomen namens zelforganisaties of uit persoonlijke betrokkenheid en maatschappelijke belangstelling.

2.1 Schaduwzijden van het Hindostaanse succes in Nederland

Inleiding door Chan Choenni, hoogleraar Hindostaanse migratie.

Over met name de sociale problematiek onder Hindostanen zijn nauwelijks data bekend. Onderzoeken daarover ontbreken. Hierdoor is het vrijwel onmogelijk uitspraken te doen die wetenschappelijk verantwoord zijn.

Er zouden om de problematiek echt te kunnen aanpakken meer onderzoeken gedaan moeten worden en gegevens (casussen) worden verzameld.

India, als snel ontwikkelend en moderniserend land, en Bollywood, de verbeelding van deze ontwikkelingen, spelen een belangrijke rol als referentiekader voor veel jonge Hindostanen. Hun ouders spiegelen zich vaak nog aan Suriname.

Ook internet en mobiele telefoon zijn belangrijk bij snelle ontwikkeling en modernisering.

Er is sprake van een snelle emancipatie van Hindostaanse vrouwen. Dit leidt tot verstoringen in de keuze van de huwelijkspartner. Volgens de culturele norm zou de man in het algemeen hoger geschoold en/of de beter verdienende partner moeten zijn. Als gevolg van het gemiddeld hogere opleidingsniveau van jonge Hindostaanse vrouwen ten opzichte van Hindostaanse mannen is er een nieuw vraagstuk ontstaan rond de partnervorming onder Hindostanen.

Er vindt gezinsverdunding plaats: stellen krijgen minder kinderen. Hierdoor verandert de sociale infrastructuur en neemt de sociale controle af.

Hindostanen leren dat ze in alles de beste moeten zijn. Ze doen als het ware voortdurend mee aan een 'rat race'.

Er zijn naast de 'normale' sociale problemen die in elke gemeenschap voorkomen (drugs- en drankgebruik, huiselijk geweld), zijn er mogelijk – ook hier is geen empirisch bewijs – specifieke problemen in de Hindostaanse groep. Denk hierbij aan: de verplichte zwijgzaamheid van vrouwen, overmatig alcohol-

gebruik door met name mannen, een veel hoger aantal gevallen van ernstig huiselijk geweld, de kloof tussen machocultuur en het succes van vrouwen, witteboordencriminaliteit, veel suïcide(pogingen). Dit alles leidt tot stress en depressie, en daarmee tot communicatieproblemen.

De hulpverlening schiet hierbij te kort. Hindostanen willen vaak niet naar die 'Hollandse' hulpverleners, die (vaak) op voor Hindostanen te directe wijze alle problemen op tafel willen hebben en er niet bij stil staan dat emoties, affectie en solidariteit tegenover ouders en familie een vitale rol spelen. Belangrijker is echter dan men de vuile was niet buiten wil hangen en dus geen hulp zoekt.

Op de vraag 'Wordt het niet eens tijd om te praten?' antwoordt Chan Choenni: 'Ja, maar op een zodanige wijze dat er geen problematisering van de totale groep optreedt'.

Maar, eerst moet er wetenschappelijk onderzocht worden of er overmatig veel meer sociale problemen voorkomen onder de Hindostaanse groep.

Ja, communicatie is nodig, maar let wel: niet op de Hollandse manier.

2.2 De Hindostaanse werkelijkheid

Inleiding door Anita Nanhoe, onderzoeker en beleidsadviseur.

De Hindostaanse werkelijkheid is niet mild.

Wat huiselijk geweld betreft bijvoorbeeld blijkt dat, hoewel Hindostanen slechts 3,5% van de Rotterdamse bevolking uitmaken, 12% van de meldingen in 2009 op het terrein van huiselijk gerelateerd geweld Hindostanen betreffen. Het merendeel van deze meldingen kwam bovendien niet rechtstreeks van de cliënten of uit de eigen gemeenschap, maar via derden: politie, burens, scholen etc.

Veel Hindostanen accepteren geweld binnen relaties. Ook handelingen als verkrachting binnen het huwelijk worden toegestaan.

De conclusie van Anita Nanhoe is dat cultuur fysiek geweld toestaat.

Nog meer Hindostaanse werkelijkheid: het percentage Hindostanen dat een suïcidepoging onderneemt is 25% hoger dan bij autochtonen.

Ook binnen de huidige generaties blijft de ongeschreven – maar daarom niet minder dwingende – kuisheidsnorm een belangrijk onderwerp. Vrouwen leggen deze norm net zo dwingend op als de mannen.

Een groot taboe (en groot probleem) is incest. Het komt veel voor en er wordt evenveel over gezwegen. Het slachtoffer ondergaat lijdzaam de consequenties (de 'reinheid' is weg) en zoekt zelden hulp. Wanneer iemand anders dan het slachtoffer melding doet van incest, ervaart die de gevolgen: als boodschapper van het slechte nieuws is deze zijn/haar leven niet zeker. De gemeenschap accepteert niet dat iemand de vuile was buiten hangt. Save houses zijn dus nodig ook voor melders.

De rol van moeders bij incest is vaak positiever ten opzichte van hun dochters dan die van vaders. Moeders steunen hun dochters ook tegen de 'eer' in, vooral in levensbedreigende situaties. Schoonmoeders soms ook m.b.t. hun schoondochters.

Complicerend is dat ook de moeder in een gezin waar sprake is van incest, door het bekend worden ervan gestigmatiseerd wordt. Via een omweg krijgt zij uiteindelijk de schuld. Dit is een mogelijke reden dat moeders geen actie ondernemen als zij op de hoogte zijn van incest binnen hun gezin.

Opmerkelijk genoeg is er over de gevolgen voor plegers van incest het minst bekend.

Er wordt opgemerkt dat – als het onderwerp al besproken wordt – dit altijd met mannen gebeurt. Vrouwen praten er wel over, maar dan alleen in een-op-een situaties, nooit in gezelschap met mannen en zelden in groepsverband.

Als er op dit terrein onderzoek wordt gedaan, wordt dringend geadviseerd vrouwen onderzoek te laten doen bij vrouwen en mannen bij mannen.

De methodologie bij onderzoek moet tegen het licht worden gehouden: met name de waarde die aan opvattingen van sleutelfiguren moet worden toegekend. Het merendeel van woordvoerders en sleutelfiguren behoort tot de middenklasse. Agevraagd kan worden hoe representatief hun opvattingen zijn voor de Hindostanen uit de lagere sociale klasse. Daarnaast zijn mannen als sleutelfiguren oververtegenwoordigd.

Tot slot merkt Anita Nanhoe op dat mannen vaak minder goed kunnen omgaan met teleurstelling, veranderende rollen en de daarbij behorende emoties.

2.3 Discussie

Aan de hand van vragen vindt er tussen zaal en panel een geanimeerde discussie plaats.

Het panel bestaat uit de beide inleiders, aangevuld met de Shanta Bhikharie en Sheela Vyas (respectievelijk cranio-sacraal therapeute en ondernemer).

Vraag 1

Er zijn organisaties die de belangen van Hindostanen behartigen. Welke mogelijkheden en middelen hebben zij om een juist beeld te scheppen van de problematiek onder Hindostanen? En wat hebben ze verder nodig?

Een van de panelleden stelt dat het de mate waarin een organisatie een juist beeld kan scheppen van de problematiek sterk afhankelijk is van de kennis en ervaring van degenen die vanuit de organisatie spreekt en wat zijn/haar eigen geschiedenis is.

Voor panellid Shanta Bhikharie is het sterkste punt dat ze ervaring heeft met vier generaties vrouwen en moeilijke kwesties bespreekbaar weet te maken.

De werkwijze is medebepalend; zo kan het zingen van liederen uit de Hindostaanse geschiedenis helpen om mensen op een emotioneel punt te raken waardoor bijvoorbeeld pijn zichtbaar wordt. Dit kun je dan bespreekbaar maken.

Het informeren en benaderen van de doelgroep via drukbeluisterde radiostations helpt om mensen over de streep te trekken om hun problemen bespreekbaar te maken en professionele hulp te vragen.

Een belangrijke aanpak is ook 'jezelf zichtbaar maken' als belangenorganisatie, door andere organisaties te bezoeken en hen over jezelf en je aanpak te informeren (netwerken). Het inzetten van de eigen taal en het kunnen luisteren werkt vaak al bevrijdend. Het geeft de ander respect en vertrouwen. Frustraties en boosheid in de eigen taal kunnen uiten, wordt als zeer bevrijdend ervaren.

Je kunt heel goed werken in en met groepen van verschillende generaties samen, maar het is beter de geslachten gescheiden te houden.

Het is belangrijk dat degene door wie je benaderd wordt zich met je kan identificeren. Is dit niet het geval, dan vindt er geen vruchtbaar contact plaats.

Vanuit de zaal komt de opmerking dat de ervaring leert dat Hindostanen vaak juist niet door een Hindostaanse hulpverlener wensen te worden geholpen: er bestaat angst dat de problematiek zo via via 'op straat komt te liggen'.

De reactie van Chan Choenni hierop is dat dit inderdaad voorkomt. Toch zouden deze zaken juist ook door Hindostaanse hulpverleners behandeld moeten worden. Zij moeten zich ervan bewust zijn hoe gevoelig zaken kunnen liggen en er natuurlijk zeer zorgvuldig en discreet mee om kunnen gaan.

Nogmaals wijst hij op het belang van verslaglegging. In vergelijking tot andere groepen is er weinig materiaal beschikbaar, ook op het terrein van opvoeding binnen de Hindostaanse gemeenschap. Hij roept ook zelforganisaties op meer vast te leggen.

Het tweede deel van de vraag ('Wat hebben ze verder nodig?') wordt kortweg beantwoord: 'Geld!'.

Vraag 2

Hoe kunnen we de communicatiekloof tussen de generaties en tussen mannen en vrouwen (die leiden tot stress en conflicten) overbruggen, zonder de Hindostaanse gemeenschap te stigmatiseren en de groep als probleemgroep te etaleren?

Panel; Ontmoeting is reuze belangrijk. Er zijn daarbij wel wat valkuilen c.q. aandachtspunten: zorg ervoor dat men niet óver elkaar praat maar met elkaar. Zorg ook dat het gesprek gaat over de zaken die hen zelf betreffen.

Cruciaal is ook wie de uitnodigende partij is, en wie ze uitnodigen. Ook is cruciaal wie de bijeenkomst 'trekt'. Vanaf het begin moet helder zijn dat men zich veilig kan voelen. Integriteit is belangrijk. Soms kan het daarom beter een neutrale partij zijn die uitnodigt, dan komen er verschillende groepen die anders de beker aan zich voorbij zouden laten gaan.

Intern meer durven zeggen tegen elkaar, betekent uiteindelijk groei. Het vraagt wel om mensen die hun nek durven uitsteken. Nu bij veel Hindostanen de materiële kant van hun leven op de rails staat, ontstaat er ruimte en behoefte om meer aandacht te besteden aan niet materiële zaken. Dit vormt met name een uitdaging voor prominente Hindostanen met gezag; zij kunnen zaken als homoseksualiteit, huiselijk geweld, incest bespreekbaar maken. Zij kunnen hun nek uitsteken zonder gevaar te lopen. Naar hen wordt geluisterd.

De zaal reageert door te stellen dat creatieve middelen als toneel – en eerder werd al de functie van muziek genoemd – zinvol en efficiënt zijn om gevoelige onderwerpen op de agenda van de ‘gewone man’ te krijgen. Jongeren zijn makkelijker te bereiken en hebben minder problemen taboeonderwerpen te bespreken. Radioprogramma’s waarbij luisteraars kunnen meespreken door in te bellen, zijn ook een doelmatig middel in het bespreekbaar maken van moeilijke onderwerpen.

Er wordt opgemerkt dat we moeten ophouden met het verkleinen en bagatelliseren van problemen. Zeg het zoals het is en wees niet bang voor stigmatisering.

Het panel maakt een waarschuwend kanttekening: Hindostanen zijn allergisch voor het buiten hangen van de vuile was. Degene die dit doet, loopt écht risico’s. Als een Hindostaan luid en duidelijk verkondigt dat incest veel vaker bij hen voorkomt dan bij autochtonen, zal hij/zij de volle laag krijgen. Dit is een belangrijk issue.

De zaal denkt mee: de algemene opvatting is dat openheid altijd beter is dan de boel binnen de gemeenschap verborgen houden.

Het panel waarschuwt: tact is hierbij uitermate essentieel. Bedenk heel goed hoe, en in welk gezelschap, je taboes aan de orde stelt. Voorkom dat jij je als boodschapper laat stigmatiseren. Blijf omzichtig omgaan met oordelen en veroordelen, realiseer je dat in veel gemeenten de Hindostaanse gemeenschap klein is en dat herkenbaarheid dus op de loer ligt.

Vanuit het panel wordt er nog op gewezen dat in de veranderende maatschappelijke verhoudingen mannen (meer) moeite hebben met communiceren. Vanuit de zaal komen voorstellen hoe hierover bijeenkomsten voor mannen te organiseren.

Vraag 3

Hebben (geestelijke) hulpverleners uit de eigen gemeenschap bijscholing nodig om de problemen van de jongere generatie adequaat aan te pakken en geëigende hulpverlening te kunnen bieden?

Zo ja, waar moet de bijscholing op gericht zijn?

Het thema pandits (als geestelijk hulpverleners) raakt een snaar. Er worden opmerkingen geplaatst over de verstandhouding en opvattingen over de relatie tussen de jeugd en de pandits, over de zuiver commerciële aanpak die sommige pandits hanteren versus het belang van een meer spirituele aanpak. Ook komt het belang van scholing voor pandits aan de orde: het belang van een open houding en meer kennis van de ontwikkelingen in de maatschappij. Er wordt gesproken over cyberpandits, het ontbreken van eenheid onder de geestelijken, het verschil tussen Indiase (vooruitstrevender) en Surinaamse pandits (conservatiever).

Verder werken pandits aanbodgericht, het accent zou meer op vraaggerichtheid moeten liggen. Duidelijk is dat een ieder er een opvatting over heeft.

Vanuit de zaal wordt ook een nuancerende opmerking geplaatst: de rol van pandits in de jaren zeventig moet niet onderschat worden. Ze stonden aan de basis van veel zelforganisaties. Iemand anders houdt de aanwezigen voor: 'We krijgen de pandits die we verdienen; als we hen alleen inhuren voor ceremoniële gebeurtenissen rond huwelijken en geboortes, dan kun je niet verwachten dat ze zich diep met spirituele zaken bezig houden.

2.4 Actiepunten

Aan alle aanwezigen wordt gevraagd wat er concreet gedaan kan en moet worden om de problematiek van de Hindostanen onder de aandacht van de gemeenschap te brengen en hiervoor oplossingen aan te dragen in de vorm van actiepunten.

De panelleden noemen als actiepunten:

- Verzamelen van casussen en data, meer onderzoek, meer harde gegevens over de doelgroep.
- Meer aandacht besteden voor Hindostanen en huiselijk geweld in G4-verband.¹⁴
- Algemene organisaties en zorginstellingen moeten beter inzicht krijgen in wat 'eigen' hulpverlening kan bijdragen. Zogenaamde warme verwijzing is altijd gemakkelijker dan koude. 'Nodig ons (vrijwilligersorganisaties) uit en we vertellen jullie wat we doen!'
- De dialoog aangaan; heel concreet in groepjes subonderwerpen aan de orde stellen en daarmee echt de diepte ingaan.

Vanuit de zaal komen de volgende actiepunten:

- Zorgen dat er in het curriculum van beroepsopleidingen (op hogescholen) wordt opgenomen dat er ook informatie wordt gegeven over de achtergronden van Hindostanen. Dit schiet te kort. (Het gaat nu vaak alleen over moslims.)
- Pandits en pandita's scholen op levensbeschouwelijke thema's; gesprekken met hen aangaan over hun rol en taak daarin; hun commerciële werkwijze ter discussie stellen.
- Scholen van pandits op het gebied van sociale kaart, Nederlandse wetgeving, ontwikkelingen binnen de Nederlandse samenleving.
- Het opzetten van een hulptelefoon specifiek voor Hindostanen c.q. stimuleren van het aantrekken van Hindostaanse medewerkers bij hulptelefoons.
- De professionele hulpverlening informeren m.b.t. Hindostaanse cultuur en bespreken waar hulpverleners met Hindostaanse cliënten mee te maken krijgen en hoe ze hiermee om kunnen gaan.
- Jongeren enthousiasmeren om in de hulpverlening te gaan werken.
- Gesprekken met ouderen voeren over omgaan met de veranderende samenleving.
- Voorlichting geven via eigen radio- en tv-zenders.

Een panellid vraagt het laatste woord om aan te geven dat 'kleur' niet altijd doorslaggevend is voor kwaliteit: er zijn goede en minder goede hulpverleners. En er zijn Hindostaanse hulpverleners die erg weinig weten van de Hindostaanse cultuur....

2.5 Werkgroep

De expertmeeting wordt afgesloten met de oproep aan de aanwezigen om zich op te geven voor een nieuw te vormen werkgroep die de genoemde actiepunten ook daadwerkelijk gaan uitvoeren. ACB Kenniscentrum biedt daar ondersteuning bij.

Een groot aantal mensen laat weten graag aan de werkgroep deel te nemen. In januari 2011 zal de 'Denk- en doegroep' voor het eerst bij elkaar komen.

3 Conclusies

De belangrijkste conclusie die kan worden getrokken is dat het de hoogste tijd is voor de Hindostaanse gemeenschap om de onderlinge communicatie aan te gaan. Mannen, vrouwen, jongeren, ouderen, religieuze en niet religieuze mensen, ze moeten zo snel mogelijk in actie komen om verder onheil (drankmisbruik, stress, depressie, suïcide, geweld, incest) af te wenden en zich in te zetten voor een veilige en gezonde toekomst voor alle leden van de gemeenschap.

Een tweede belangrijke conclusie is dat deze verandering alleen tot stand kan komen wanneer hier voor een bij de Hindostaanse gemeenschap passende werkwijze wordt gehanteerd. Het initiatief kan vanuit alle richtingen komen, de juiste invulling moet met Hindostanen worden vastgesteld.

Hierbij aansluitend moet er geconcludeerd worden dat er nog te weinig vastgelegd is over de problematiek. Het is nodig dat er harde data worden verzameld, dat deze worden geanalyseerd en dat de conclusies hiervan tot gerichte verbeteradviezen kunnen leiden.

Aan de goede kant van het spectrum kan worden geconcludeerd dat er binnen de Hindostaanse gemeenschap wel degelijk al actie wordt ondernomen om de negatieve ontwikkelingen te doorbreken. Dit is echter niet voldoende: er zijn meer initiatieven en meer middelen nodig.

Literatuurlijst

Bergen van, D. (2009). *Suïcidaal Gedrag van Jonge Migranten Vrouwen in Nederland*
Een Vergelijkende Studie op Basis van Etniciteit. Amsterdam: Vrije Universiteit, juni 2009.

Brenninkmeijer, N. , Geerse, M. , Roggeband, C. (2008). *Eergerelateerd Geweld in Nederland*
Onderzoek naar de beleving en aanpak van eergerelateerd geweld. Vrije Universiteit, Amsterdam.
december 2008.

Bhikharie, S., Badal, D., *Onuitgesproken leed bij Hindostanen*
Workshop tijdens de conferentie Eervol Geweldloos, 3 maart 2009 in Zaandam.
(Organisatie van conferentie: ACB Kenniscentrum en vier Noord-Hollandse (Advies- en) Steunpunten
Huiselijk geweld.)

Choeni, C., *Hindostanen zijn erg streng – voor zichzelf*
Interview in Het Parool, 6 september 2010.

Garssen, M.J. , Hoogenboezem, J. , Kerkhof, A.J. (2007). Zelfdoding onder Nederlandse Surinamers
naar Etniciteit. In: *Tijdschrift voor psychiatrie* 49(2007)6.

Garssen, J. & Van der Meulen, A. (2008). *Overlijdensrisico's naar Herkomstgroep: Daling en*
Afnemende Verschillen. Centraal Bureau voor de Statistiek. Den Haag. 2008.

GGD Rotterdam-Rijnmond. Seminar *Komt huiselijk geweld onder Hindostanen voor?* Conferentiever-
slag, 17 maart 2010.

Meander, *Opvoeding binnen de Hindostaanse gemeenschap*.
Notitie voor de expertmeeting voor professionals en intermediairs uit de Hindostaanse
Gemeenschap. Juni 2007.

Meander, *Opvoeding binnen de Hindostaanse gemeenschap*.
Verslag van expertmeeting 14 juni 2007.

Movisie (2009). *Factsheet Huiselijk Geweld*. November 2009.

PvdA Rotterdam. *Het stille verdriet van tienermeiden in Rotterdam*.

Huiselijk geweld tegen opgroeiende meiden: de situatie in Rotterdam geschetst en voorstellen om
effectiever hulp te bieden. Rotterdam, maart 2005.

Salverda, B., *Laat me los Hou me vast*.

Verslag van een kwalitatief onderzoek naar het psychisch welbevinden van 30 Haagse meisjes van
Hindoestaanse afkomst. GGD Den Haag, 2004.

Schudel, W.J., Struben, H.W.A. & Vroom-Jongerden, J.M. (1998). Suïcidaal gedrag en etnisch culturele afkomst in Den Haag. In: *Epidemiologisch Bulletin*, 33. 1998.

Şimşek, J. (2006). *Alle ogen op haar gericht - Eerwraak: Traditioneel geweld tegen Turkse vrouwen en meisjes. Een handleiding voor hulpverleners*. Utrecht: IOT, 2006.

Publicatie: De Hindostaanse gemeenschap in Nederland:
wordt het niet eens tijd om te praten?

acb
kenniscentrum
voor emancipatie en participatie

Adres: Kabelweg 37,
(Coengebouw, eerste etage)
1014 BA Amsterdam

Telefoon: 020 627 9460
Fax: 020 626 2516
E-mail: info@acbkenniscentrum.nl
Website: www.acbkenniscentrum.nl

